

L. S. 911/883.

Aleg. 125.

Sprawozdanie

Komisji lustracyjnej o czynnościach Wydziału krajowego za czas
od 1. Lipca 1882. do 1. Lipca 1883.

Wysoki Sejmie!

Komisja lustracyjna ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie o czynnościach Wydziału krajowego według poszczególnych Departamentów z następującymi wnioskami:

- a) Wysoki Sejm raczy sprawozdanie to przyjąć do wiadomości;
- b) Wysoki Sejm raczy uchwalić przedstawione w tymże sprawozdaniu wnioski.

Lwów dnia 15. Października 1883.

Przewodniczący:
Isakowicz.

Sprawozdawca:
Piotr Gross.

Departament I.

Sprawozdawca poseł Seweryn Henzel.

W zakres czynności Departamentu I. wchodzi wszelkie sprawy własnego zakresu działania w §. 27. ustawy gminnej wyliczone jakoto: nadzór nad majątkami zakładowymi powiatów i gmin, czuwanie nad należytem wykonywaniem władzy tak Wydziałów powiatowych jak Zwierzchności gminnych, załatwianie rekursów od orzeczeń Reprezentacyj powiatowych oraz wszelkich w tym przedmiocie korespondencji z Władzami i osobami prywatnemi.

Chcąc ocenić działalność tego Departamentu wystarczajacem by było wskazać, iż od 1. Września 1882 do 1. Sierpnia 1883 wpłynęło 4703 exhibitów, a z tych niezalutowano tylko 19, a i tę nieznaczną zaległość nie można kłaść na karb winy Departamentu, lecz niezależnych od tegoż okoliczności. Praca urzędników gorliwa a częstokroć uciążliwa z powodu licznych dochodzeń prowadzonych z polecenia Wydziału krajowego przeciw Zwierzchnościom gmin wiejskich, miejskich, i Wydziałom powiatowym.

Komisyja poczuwa się do obowiązku zwrócenia uwagi Wysokiego Sejmu na poszczególne ważniejsze czynności w sprawach gminnych podjętych i z dodatnim przeprowadzonych wynikiem.

Do ważniejszych zaliczamy:

1. Z podanych do Najwyższej sankcyi ustaw i uchwał bądź to na mocy samoistnych wniosków, bądź na mocy przedłożeń Wydziału krajowego przez Wysoki Sejm przyjętych, otrzymało sankcyę:

7 ustaw;

3 uchwał szczegółowo w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego wymienionych;

5 ustaw nie otrzymało jeszcze Najwyższej sankcyi, z których dwie większej wagi, mianowicie ustawa budownicza miasta Lwowa i miasta Krakowa.

Dwom ustawom odmówiono Najwyższej sankcyi: *a)* miastu Oświęcimowi o podwyższenie na lat 5 opłat od napojów pobieranych przez gminę, a to z powodu, iż opłata jednego centa od półlitrowej flaszki piwa równa się opłacie 2 zł. od hektolitra, a więc przewyższa ustanowiony najwyższy wymiar od hektolitra 1 zł. 70 ct.; *b)* wyłączenia przysiółka Wydrze z związku gminy Grębowa, ponieważ między mieszkańcami tego przysiółka i gminy nie przyszło do skutku wymagane porozumienie się.

2. W celu uregulowania ważnej sprawy pobierania opłat za oględziny bydła, trzody i mięsa, przeprowadził Wydział krajowy korespondencyę z 6ma Wydziałami krajów koronnych i 50ma Wydziałami powiatowymi, a na podstawie otrzymanych przepisów i sprawozdań wydał w po-

rozumieniu się z c. k. Namiestnictwem odpowiednie rozporządzenie dla Rad względnie Zwierzchności gminnych.

3. W sporach wytoczonych przed Trybunał administracyjny przeciw orzeczeniom Wydziału krajowego w liczbie 17tu odrzucił tenże wszystkie zażalenia, co jest najwymowniejszym dowodem gruntowności i ścisłej prawności orzeczeń Departamentu gminnego.
4. W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 28. Września 1882. udzielono ośmiu gminom bezprocentowych pożyczek z funduszu krajowego na budowę koszar, odmówiono zaś 16tu gminom dla braku funduszy, wskazując na I emisję obligacyj komunalnych banku krajowego, z którego źródła mogą zaczerpnąć potrzebne fundusze. Uzasadnienie udzielenia niektórym gminom i odmówienia innym tych pożyczek, przytoczonym jest szczegółowo w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego.
5. Najważniejszą atrybucją Departamentu I. jest nadzór nad działalnością Zwierzchności gminnych, nad zakładowym majątkiem gmin i powiatów, to też z całym uznaniem podnieść tu należy sprężystość i gorliwość w tej mierze, bo jakkolwiek nie da się zaprzeczyć, że nie mała ilość Rad powiatowych i Zwierzchności gmin miejskich pełni wzorowo swe obowiązki, tak z drugiej strony musimy szczerze wyznać — opierając się na faktach — iż znaczna ilość ociąga się w wypełnianiu swych obowiązków, naraża tym sposobem na straty a nawet na zagłady majątek i dobro gminne, utrudnia i uniemożliwia Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie i załatwienie spraw bądźto we własnym zakresie działania, bądźto przez Wysoki Sejm przekazanych; dzieje się to z niesumienności, ze złej woli lub nieudolności, to też wystąpienie Wydziału krajowego z całą stanowczością przeciw winnym w poszczególnych wypadkach, jest niemałą wobec kraju zasługą. By położyć tamę nadużyciom, nieporządkom i nieładowi, zarządził Wydział krajowy lustracye wszystkich zakładów dobroczynnych i fundacji pozostających w zarządzie gmin; niespodziane szkona kas gminnych i gospodarstw gminnych, nakoniec niespodziane lustracye rachunków niektórych Rad powiatowych. Rezultatem tych dochodzeń było niejednokrotne rozwiązanie Rady gminnej, jednej Rady powiatowej, usunięcie 23 naczeiników gminnych. Ważniejsze fakta są szczegółowo w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego przytoczone. Ze zbadania aktów nabyła komisya przekonania, jak mozolne, długie i uciążliwe dochodzenia na miejscu poprzedzały wykrycia tych wszystkich ujemnych stron w administracyi — z jaką gorliwością pracowali wysełani urzędnicy tego departamentu, jako delegaci Wydziału krajowego.
6. Skutkiem ociągania się podwładnych organów autonomicznych w wypełnianiu swych obowiązków, nie załatwił Wydział krajowy 8 petycyi i wniosków w sprawozdaniu z czynności poszczególnionych a przekazanych uchwałą Wysokiego Sejmu do załatwienia, między innymi i rezolucyę na wniosek komisji lustracyjnej z dnia 17. Października 1882. w sprawie wydania listu fundacyjnego fundacji Księżnej Lotaryngskiej dla Krakowca i gmin sąsiednich i wprowadzenie tej fundacyi w życie, a to z powodu, iż Wydział powiatowy w Jaworowie pomimo dwukrotnego upomnienia nie nadesłał potrzebnych wyjaśnień do dnia zamknięcia sprawozdania z czynności Wydziału krajowego.
7. Przy sprawdzaniu budżetów i skontrolce kas gminnych, przekonano się, iż częstokroć nieudolność jest powodem nieporządków, pragnąc więc i w tym wypadku zaradzić i zaprowadzić jednolitość rachunkową, uchwalił Wydział krajowy sporządzić u siebie gotowe dzienniki i książki rachunkowe, które wystarczyłyby na 4 lata, rozesłał takowe następnie za pośrednictwem Wydziałów powiatowych wszystkim gminom po nader niskiej cenie (40 ct.) wraz z pouczającą instrukcyą — a dodatni wynik tego zarządzenia osiągniętym został już w pierwszym roku.
8. Przysłużył się też niemało Wydział krajowy, a względnie Departament I. krajowi, zwróciwszy swą uwagę przy lustracyach gospodarstw gminnych, że wiele miast i miasteczek posiadają

drogocenne zabytki starożytności w oryginalnych przywilejach i innych dokumentach ważnych dla archeologii i prawa polskiego, udał się więc do Prezesów Rad powiatowych, by się przekonywali o istnieniu takich zabytków i dbali o staranne ich przechowanie.

9. Jakkolwiek rezolucya komisji administracyjnej z dnia 11. Października 1882 wzywająca Wydział do zbadania, czyli nie dało by się przeprowadzić przymusowe ubezpieczenie od ognia budynków majątek gminy stanowiących — nie przysłała pod obrady Wysokiego Sejmu ; załatwił ją Wydział krajowy wydając okólnik do Wydziałów powiatowych z poleceniem, aby na mocy ustawy krajowej z dnia 18. Lutego 1875 wszystkie budynki gminne i zakładów gminnych zabezpieczone były najdalej do 1. Stycznia 1883, by tym sposobem ochronić gminy od ciężkich strat w razie pogorzeleli.
10. Przedkładając Wysokiemu Sejmowi projekt do ustawy o czeladzi służebnej — uczynił Wydział krajowy zadość uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 21. Października 1882.

Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 5. Października 1882 o wniosku posła Pilata w przedmiocie reformy ustawy o swojszczyźnie, została zakomunikowaną c. k. Prezydium Namiestnictwa dnia 5. Października 1882. Wydział wystosował następnie dwie odezwy w tym przedmiocie do c. k. Namiestnictwa dnia 10. Lutego i 29. Maja 1883, otrzymał odpowiedź dnia 5. Czerwca 1883, że odezwę jego przesłano c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

11. Na wniosek komisji lustracyjnej uchwalił Wysoki Sejm dnia 17. Października 1882. rezolucję z wezwaniem do c. k. Rządu, aby wyjednał w drodze ustawodawczej uwolnienie od opłaty pocztowej korespondencji Wydziałów powiatowych z gminami i obszarami dworskimi, reskryptem z dnia 21. Grudnia 1882. oznajmiło c. k. Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z Wys. Ministerstwem handlu, iż c. k. Rząd nie może w tym przedmiocie żadnych poczynić zarządzeń. Gdy nadto przy szczegółowym wypadku przesyłki urzędowej z obligacją na 400 złr. Wydziałowi powiatowemu w Jaśle na rzecz gminy Brzysko nałożono opłatę pocztową a Wydział krajowy był zmuszonym wnieść rekurs do c. k. Ministerstwa handlu przeciw odmownej odezwie tutejszej c. k. krajowej dyrekcji poczt, przeto komisya lustracyjna wyraża następujące życzenie :

Zważywszy, iż starania Wydziału krajowego i Wysokiego Sejmu o uzyskanie uwolnienia od opłaty pocztowej korespondencji między Wydziałami powiatowymi a gminami i obszarami dworskimi prowadzone ze stanowiska zasadniczego nie doprowadziły do pożądanego rezultatu, zechce Wydział krajowy z powołaniem się na przyjętą przez Wysoki Sejm dnia 17. Października 1882. rezolucję, dokładać i nadal wszelkich starań, aby wyjednanie uwolnienia od opłaty pocztowej korespondencji Wydziałów powiatowych z gminami i obszarami dworskimi przyszło do skutku.

Przewodniczący :
Isakowicz.

Sprawozdawca :
Seweryn Henzel.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Large block of faint, illegible text in the middle section of the page.

Another block of faint, illegible text located in the lower middle section of the page.

Final block of faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

Departament II.

Referenci: Adam Jędrzejowicz i Piotr Gross.

Departament drugi załatwia następujące sprawy:

- I. Wszelkie sprawy gospodarstwa krajowego;
- II. Sprawy propinacyjne;
- III. Sprawy połączone z zarządem szkoły rolniczej i gospodarstwa w Dublanach, tudzież szkoły leśnej i szkoły gorzelnictwa;
- IV. Sprawy melioracyjne;
- V. Sprawy finansowe i kredytowe;
- VI. Sprawy Banku krajowego dotyczące;
- VII. Sprawy odnoszące się do przemysłu krajowego w ogóle — w szczególności zaś do przemysłu domowego.

Czynności te wykonują w dziale conceptowym pod nadzorem Członka Wydziału krajowego jeden sekretarz i jeden dyktaryusz conceptowy. Prócz tego przydzielone są temu Departamentowi biuro melioracyjne i biuro statystyczne.

Powyższe wyszczególnienie nie mniej przedstawione Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie wykazują wybitnie mnogość i ważność spraw temuż Departamentowi przydzielonych, a przekonawszy się przytem o szybkim i wzorowym ich załatwieniu, komisya lustracyjna z przyjemnością oświadcza, iż pracujący w tym biurze urzędnicy na uznanie Wysokiego Sejmu zasłużyli.

Przystępujemy do ocenienia ważniejszych czynności tego Departamentu.

I — IV.

Ustawa sejmowa z 27. Września 1882. „o niektórych środkach ku podniesieniu rybacstwa na wodach śródkrajowych“ otrzymała najwyższą sankcyę. Już po wydrukowaniu sprawozdania Wydziału krajowego nadeszły przepisy wykonawcze co do tej ustawy — zatem wprowadzeniu w życie tej ustawy nie stoi nic na przeszkodzie.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 18. Września 1882. wzywającej c. k. Rząd, aby jaknajprędzej wydał polecenie zmiany przepisu o piętnowaniu bydła, został Wydział krajowy zawiadomiony odezwą c. k. Namiestnictwa z 14. Sierpnia b. r., że c. k. Ministeryum spraw wewnętrznych reskryptem z 7. Czerwca b. r. l. 2.953 przysłało projekt piętnowania bydła na rogach do zaopiniowania. Ponieważ według tego projektu już 6-cio tygodniowe cielęta miały być zapisane w katastrze i piętnowane, zatem c. k. Namiestnictwo w przeświadczeniu, że takie rozporządzenie

robiłoby cały projekt iluzorycznym, zaproponowało zmianę mianowicie, aby bydło rogate dopiero z ukończonym czwartym miesiącem było piętnowane i w katastrze zapisane, że decyzja w tej mierze wnet nastąpi i przepisy normujące piętnowania na rogach ogłoszone zostaną.

Uznając powyższe zapatrywanie c. k. Namiestnictwa za zupełnie odpowiednie wyraża przy tem komisya życzenie, poparte ogólnem żądaniem hodowców bydła, aby odnośne przepisy jak najrychlej ogłoszone zostały i weszły w życie.

Komisya lustracyjna przekonała się, że Wydział krajowy zajmował się gorliwie sprawą soli bydłowej. Wprawdzie c. k. Ministerstwo Skarbu przyznaje w pojedynczych wypadkach proszącym gminom i obszarom dworskim ułatwienie w poborze surowicy, i gminy mogą, przestrzegając niektóre formalności otrzymać pewną ilość surowicy nawet bezpłatnie, jednak nie możemy uważać tego za rozwiązanie kwestyi soli bydłowej. Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 9. Października 1882. r. uchwalił rezolucyę wzywającą c. k. Rząd, aby już w r. 1883. mogły nastąpić wyrób i sprzedaż soli dla bydła. — W odpowiedzi na to zawiadomiło c. k. Namiestnictwo pod dniem 22. Listopada 1882. Wydział krajowy, że Ministerstwo rolnictwa rozpisało nagrodę w kwocie 1.000 dukatów za najlepszy środek do denaturyzowania soli względnie do przeistoczenia soli kuchennej na sól bydłową. Ponieważ sprawa ta dla naszego gospodarstwa tak ważna nic dalej nie postąpiła, komisya lustracyjna wnosi, aby Wysoki Sejm uchwalił rezolucyę A.

Już w przeszłym roku wyraziła komisya lustracyjna zapatrywanie, że najskuteczniejszym środkiem przeciw zakładom zastawniczym wyzyskującym ubogą ludność, byłoby urządzenie publicznych zakładów zastawniczych, i że powinno to być jedną z pierwszych czynności Banku krajowego. Kierując się tem samem przekonaniem ponawia komisya swoje zdanie w tej mierze a w obec tego, że utrzymują się jeszcze zakłady zastawnicze, w których pobierana jest zbyt wysoka stopa procentowa, wyraża życzenie, aby otworenie publicznego zakładu zastawniczego przy Banku krajowym o ile można przyspieszonym zostało.

Z przyjemnością zaznaczyć możemy, że suma zaległości funduszu propinacyjnego zmniejsza się z każdym rokiem, i tak kiedy w r. 1879 wynosiła zaległość 120.278 zł. zmniejszyła się w r. 1882. do sumy 47.854 zł., a w b. r. wpływy do funduszu propinacyjnego są regularne. Konstatając ten fakt należy się uznanie dla c. k. Rządu za energiczne ściąganie opłat propinacyjnych — tembardziej że każde opóźnienie ściągania tego rodzaju opłat naraża fundusz propinacyjny na nieuniknioną stratę.

Zbytecznem byłoby wyliczać w niniejszem sprawozdaniu wszystkie subwencye i datki, które w myśl uchwał sejmowych zostały udzielone z funduszków na ten cel przeznaczonych, komisya zaznacza tu jednak, że fundacya „Wystawy krajowej rolniczo-przemysłowej we Lwowie z r. 1877“ osiąga swój cel i tak 2 ch stypendystów kształczących się za granicą, jeden w zawodzie stolarskim w Paryżu, drugi w Anglii włościanin ze Świątnik w ślusarstwie przedłożyli Wydziałowi krajowemu nader chlubne świadectwa od swych przełożonych. Mająca zaś w przyszłości wejść w życie fundacya Maryi z hr. Golejewskich Czarkowskiej ustanowiona za wolą fundatorki listem fundacyjnym z 24. Maja b. r. wydanym przez Wydział krajowy dla rzemieślników na zakładanie warsztatów rzemieślniczych w połączeniu z poprzednią fundacyą mamy nadzieję, popchnie naprzód nasz stan rzemieślniczy.

Nie udzielił Wydział krajowy stowarzyszeniu rękodzielników „Gwiazda Tarnowska“ żądanej zapomogi ewentualnie pożyczki, ponieważ mając uchwałą sejmową z 21. Września 1882. zbadać bliżej tę petycyę przyszedł do przekonania, że to stowarzyszenie ma za cel ogólne wykształcenie swych członków, zatem nie czuł się Wydział krajowy uprawniony do udzielenia zapomogi z funduszków na cele przemysłu przeznaczonych.

Zalesienie wydm piaszczystych w powiatach Jaworowskim i Mościckim, jest w toku a ponieważ warunki normujące subwencyę na ten cel w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 25. Września 1882. zostały wykonane, zatem wypłacona przez Wydział krajowy na zalesienie

kwota 1.250 zł., mianowicie Wydziałowi powiatowemu w Mościskach 700 zł., a Wydz. pow. w Jaworowie 550 zł. jest zupełnie usprawiedliwioną.

(Szkola w Dublanach jest przedmiotem osobnego sprawozdania, przekazanego komisji gospodarstwa krajowego, zatem komisja lustracyjna ograniczy się do kilku uwag. Będąc na miejscu przekonaliśmy się przedewszystkiem, że budynki tak dla użytku szkoły wyższej i zbiorów, jak i umieszczenia uczniów szkoły parobków, są nieodpowiednie, szczupłe i szkodliwe zdrowiu, dla tego też budowa gmachu szkolnego uchwalona na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z 4. Października 1882. jest konieczną i powinna być jak najspieszniej rozpoczęta. Program nauki wydaje się nam dobry, odpowiadający wymogom gospodarstwa i potrzebom kraju, a profesorowie dokładają wszelkich starań, aby odpowiedzieć swojemu zadaniu; szkoła parobków jest czysto praktyczna, widzieliśmy uczniów zajętych przy gospodarstwie folwarcznem, i wychodzą z tej szkoły praktyczni pomocnicy gospodarzy, których taki brak czuć się daje. Gospodarstwo folwarczne jest racjonalnie prowadzone, jako dowód służą cyfry, wykazujące znaczy dochód w stosunku do obszaru. Obora zarodowa rasy „Angiela“ teraz sprowadzona może do miejscowych stosunków będzie odpowiednią i okaże się korzystną, dziś jednak przedwcześnie sądzić.

Szkola rolnicza w Czernichowie rozwija się pomyślnie. Na jedną okoliczność pozwala sobie komisja zwrócić uwagę t. j. że posada dyrektora i trzech nauczycieli nie jest stale obsadzona. W zakładzie takim jak Szkoła Czernichowska, połączonym z internatem, stanowisko dyrektora i nauczycieli jest bardzo ważne, bo od nich zależy wychowanie moralne i rozwój umysłowy tej młodzieży. Dla tego prowizoryum w obsadzeniu tych posad nie może być korzystnem i Wydział krajowy powinien dążyć do jaknajspieszniejszego mianowania przedewszystkiem dyrektora.

Nowo wystawiony budynek dla Szkoły lasowej zasługuje na uwagę. Komisja lustracyjna znalazła tam wzorowy porządek, zbiory, instrumenta i piękne okazy drzew systematycznie ułożone, ułatwiają uczniom naukę a w ogrodzie także nowozałożonym są ładne kultury różnych gatunków drzew i krzewów. Uczniów bywa 30tu do 40tu, kurs w szkole trwa 2 lata, ale co pół roku odbywają się egzamina tak, że uczniowie przez cały czas równo zajęci są pracą.

Kwestya tyle razy przez kuratoryę stawiana budynku mieszkalnego przy Szkole nie jest jeszcze załatwioną. Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim z dnia 9. Września 1881. l. 20.763 podnosi tę potrzebę budynku mieszkalnego dla dyrektora i w tym duchu odpowiada kuratorji, oświadczając wówczas, że na przyszłej sesji sejmowej będzie mógł kategorycznie postawić wnioski, gdy po zupełnem ukończeniu budowy i wyrównaniu wszystkich rachunków będzie w możności dokładnie oznaczyć wysokość rozporządzalnych funduszy a tem samem uzyska finansową podstawę do ułożenia planu. Wprawdzie Wydział krajowy nie przedstawił jeszcze szczegółowych rachunków, ale z wiadomego już dotąd zestawienia kosztów budowy i cyfr, które komisji biuro udzieliło, okazuje się, że nic nie pozostanie do dyspozycji, nawet przedstawia się przekroczenie chociaż bardzo nieznaczne. Dla tego Wydziałowi krajowemu brakło podstawy do przedłożenia zapowiedzianego wniosku. Komisja uważa jednak, że pomieszczenie dyrektora w obrębie zakładu szkolnego jest potrzebne, że dozór nad młodzieżą może być o wiele lepszy, że tak jak dziś Szkoła razem z cennymi zbiorami pozostawioną jest bez dostatecznego dozoru; z uwagi dalej że dyrektor pobiera 360 zł a jeden z profesorów 240 zł. jako dodatek aktywalny, że te kwoty, które odpowiadają kapitałowi 12.000 zł., z budżetu mogłyby być wykreślone, gdyby dyrektor i profesor miał pomieszczenie w budynku krajowym; z uwagi na te okoliczności komisja lustracyjna jest zdania, że mieszkanie dla dyrektora czy to przez postawienie nowego budynku lub przez adaptację przyległej realności, jest konieczne i że się da przeprowadzić bez obciążenia budżetu krajowego, zatem pozwala sobie przedstawić Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucyę B.

Badając czynności biura melioracyjnego stwierdza komisja znaczny rozwój w wielu kierunkach. Przez uchwałę sejmową z dnia 27. Września 1882. r. polecającą udzielanie bezpłatnej pomocy technicznej związanym się spółkom wodnym, biuro melioracyjne przybierać zaczyna

charakter ogólnokrajowy. W sprawozdaniu Wydziału krajowego zebrane są i zestawione daty z ostatnich lat i szczegółowo wykazane jest, ile stron zgłosiło się o pomoc techniczną, ile projektów wypracowano i ile robót rzeczywiście wykonano. Widzimy więc, że w każdym kierunku działalność się zwiększyła a do tego znacznie przyczyniły się ekspozytury w Tarnowie i Sanoku. Komisya lustracyjna jest zdania, że jeżeli melioracje co raz szerszy zakres przybierać mają, to tylko przez ekspozytury. Decentralizacja tu jest wskazaną osobliwie dla mniejszych prac jak drenowania, nawodnienia itp., biuro centralne zaś miałyby wypracowywać plany na większą skalę. Że przy rozwoju czynności zwiększenie sił technicznych jest teraz potrzebne, komisya ze swego stanowiska stwierdza.

V—VII.

Najważniejszą z wykonanych dotąd przez Wydział krajowy operacji kredytowych jest niezaprzeczenie zrealizowanie uchwalonej przez Wysoki Sejm najnowszej pożyczki — z której jako zasiłek krajowy na budowę kolei transwersalnej 1,100.000 zł.
na koszt założenia i na dotację Banku krajowego 1,025.000 „
na wykupno 6% obligacji pożyczki krajowej z roku 1873. 1,319.000 „
wreszcie na spłatę reszty 600.000 „

zaciągniętej w Banku dla krajów koronnych w roku 1880. pożyczki przeznaczone były — której więc suma ogólna 4,044.000 zł.
wynosić miała.

Najpierw wypada nam zauważać, iż Wydział krajowy preliminowaną sumę tę do kwoty 3,420.000 zł., o 624.000 zł. niższej zredukował, pozostawiając wydatki na kolej transwersalną i na uposażenie Banku krajowego bez zmiany — zniżając atoli kwoty na umorzenie dawniejszych pożyczek przeznaczone do sumy 1,295.000 zł.

Redukcję tę za zupełnie słuszną uznać można jeżeli się zważy:

- po 1sze iż obie te dawniejsze pożyczki do czasu zrealizowania nowej pożyczki w skutek częściowej amortyzacji się zmniejszyły;
- po 2gie iż wykupno 6-procentowych obligacji pożyczki z roku 1873., nie będąc przymusem powoli tylko odbywać się może;
- po 3cie że pożyczka w Banku dla krajów koronnych zaciągnięta, wymagając tylko 49 pro m. rocznej spłaty, nierównie korzystniejsze warunki przedstawiała, niż by takowe przy nowej pożyczce uzyskane być mogły.

Ta ostatnia okoliczność wskazuje zarazem, jak szybko podwyższała się stopa procentowa po powziętej uchwale sejmowej i usprawiedliwia opóźnione zrealizowanie nowej pożyczki tembardziej, ile że terminy pokryć się mających nią wydatków później dopiero przypadają, Bank krajowy jeszcze nie istniał, Wydział krajowy zaś, jako taki, fruktyfikacją, na bankierskich operacjach opartą, zajmować się nie mógł. Ten stosunek wyjaśnia zarazem, dla czego Wydział krajowy uzyskaną z emisji nowych obligacji gotówkę na ten krótki czas aż do jej użycia w prywatnych instytucjach finansowych na niższy, niż sam opłacał, procent lokować był przymuszonym i usuwa zarzuty, z tego powodu bezpodstawnie czynione

Między ofertami, uzyskanymi od Instytucji finansowych, na zrealizowanie pożyczki, najkorzystniejszą była niezawodnie oferta wiedeńskiej Instytucji „Boden-Credit-Anstalt“, podstawą bowiem jej było oprocentowanie po zł. $4\frac{96}{1000}$ od sta. Wątpić nie można, iż w obec tak korzystnej na razie stopy procentowej Wydział krajowy nie byłby się wahał ofertę tę zatwierdzić, gdyby Instytucya oferująca nie była połączyła z nią ten uciążliwy warunek, że spłata tej pożyczki nieodwołalnie przez lat 50 odbywać się musi, pierwej zaś pod żadnym warunkiem uskutecznioną być

nie może. W obec takiego zastrzeżenia musiał Wydział krajowy oglądać się za innym, odpowiedniejszym sposobem umieszczenia pożyczki krajowej i obrał drogę subskrypcji publicznej, wyłączając prawie na współdziałal kraju obliczonej. Że Wydział krajowy już dla samego zapewnienia sobie pomyślnego skutku subskrypcji, oraz ze względu na praktykowaną u nas cenę innych papierów wartościowych, stopę procentową po nad oferowaną mu stopę podnieść musiał — nie wymaga wcale tłumaczenia. Uczynił on to jednak z należytą oględnością, przyjmując normalną na teraz cyfrę 5 od sta.

Subskrypcya świetny okazała wynik — lecz i finanse kraju niemają ztąd odniosły korzyść. Abstrahując bowiem od moralnego zysku, wynikającego z ustalenia kredytu krajowego, okazuje się z porównania operacji subskrypcyjnej z ofertą Instytucji „Boden-Credit-Anstalt“, iż za roczną opłatą 6.408 zł. uzyskaliśmy możliwość nietylko wykupywania Obligów po każdoczesnym kursie, a co więcej możliwość konwersji zaciągniętej pożyczki, co niezawodnie wysoko cenić wypada przy zbliżonem niemal do pewności prawdopodobieństwie, iż stopa procentowa w przeciągu 50 lat się zniży i że się tego zniżenia przy zapewnionym spokoju w krótkim czasie spodziewać należy.

Ta ostatnia operacya finansowa, której świetny rezultat przedewszystkiem zapobiegliwości Wydziału krajowego i żywemu współdziałalowi obywatelstwa w kraju zawdzięczamy, dowiodła zarazem, że tam, gdzie o dobro kraju chodzi, na własnych siłach oprzeć się możemy.

Do spraw kredytowych należy także pożyczka dana na rok 1880. dotkniętej klęskami elementarnemi ludności wiejskiej bezprocentowo w kwocie 500.000 zł. Jeszcze trzy lata nie minęły, i to lata jak wiadomo dość trudne dla gospodarzy, a prawie cała ta pożyczka została uiszczoną — zaległość bowiem wynosi zaledwie $\frac{47}{100}$ procentu. W obec takiego stanu rzeczy uznaje komisya lustracyjna za zupełnie słuszne zarządzenie Wydziału krajowego, iż nie występując przeciw zalegającym dłużnikom z egzekucyą polityczną, rozkłada im spłaty na dłuższe terminy.

Do operacji tej kategorii policzyć wypada w końcu wszelkie sprawy dotyczące się udzielania kredytów gminom na stawianie budynków szkolnych i koszar. W tej mierze znajdował się tu dotąd tak Wysoki Sejm jakoteż i Wydział krajowy w przykrem położeniu. Trudno było w każdym pojedynczym wypadku pośredniczyć w uzyskaniu dla gmin drobniejszych nawet pożyczek, a niewłaściwem zyskać potrzebne na podobne cele fundusze z bieżących dochodów krajowych. Temu złemu zaradzić może jedynie Bank krajowy, korzystając z uprawnienia do emisji Listów dłużnych. Komisya lustracyjna wyraża nadzieję, iż Wydział krajowy w porozumieniu z Bankiem krajowym odpowiednie w jak najkrótszym czasie ustanowi normy, według których gminy swe potrzeby kredytowe pod najdogodniejszymi warunkami będą mogły zaspokoić.

O Banku krajowym, który się zawsze jeszcze w stadyum organizacyi znajduje, nie da się nic stanowczego powiedzieć. Komisya lustracyjna zauważa tylko, że Wydział krajowy uczynił zadość poleceniu Wysokiego Sejmu w przedmiocie uzupełnienia §. 71. statutu tegoż Banku, oraz że wszelkich dokłada starań ku uzupełnieniu tej Instytucji działem hipotecznym.

O czynnościach dotyczących spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie, które jest przedmiotem obrad komisji gospodarstwa krajowego.

Rezolucya A.

Sejm wzywa c. k. Rząd o przyspieszenie załatwienia sprawy wyrobu i sprzedaży sol qydłej w myśl tylokrotnie wyrażonych żądań Reprezentacyi kraju.

Rezolucya B.

(Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesji przedstawił Sejmowi projekt najodpowiedniejszego umieszczenia dyrektora i profesora szkoły leśnej w obrębie zakładu szkolnego z uwzględnieniem, aby o ile możliwości nie obciążano budżetu krajowego.)

Przewodniczący :

Isakowicz.

Sprawozdawcy :

Piotr Gross.

Adam Jędrzejowicz.

Departament III.

Sprawozdawca poseł Dembowski.

Departamentu III. czynności są tak liczne i tak różnorodne, że dla komisji lustracyjnej przedstawia sprawozdanie dosyć wielkie trudności, jeżeliby działały wszystkie sumiennie zbadać pragnęła w tak krótkim czasie, aby o ich załatwieniu przez Departament III. mógł sobie wyrobić sąd i zdanie na przekonaniu oparte.

(Do ważniejszych spraw wchodzących w zakres działania Departamentu III. zaliczyć trzeba sprawy oświaty publicznej, to jest tyżące się głównie szkół ludowych, lubo wyjątkowo i sprawy szkół średnich i wyższych załatwione tu bywają, a działalność jego polega głównie na administracji funduszu krajowego szkół ludowych, która w rzeczywistości jest nader obszerną, a miarę jego daje już samo treściwe sprawozdanie Wydziału krajowego, które obejmuje w dziele tym kilka stronnie dających dokładny obraz czynności Wydziału krajowego na tem polu i przekonywujące o sumiennem spełnieniu obowiązków przez kierowników tego tak ważnego działu. Siłom pracującym w Departamencie III. winni jesteśmy wypracowanie w tym roku projektów do ustaw szkolnej i konkurencyjnej, jakie Wydział krajowy przy pomocy ludzi fachowych tak w ubiegłej jak i w obecnej sesji sejmowej przedłożył, których ocenienie wszakże, należy do specjalnych komisji.)

Do obowiązków Departamentu III. należy także administrowanie majątkiem fundacyj i stypendyów i rozdawnictwo tychże, o ile prawo to przysługuje Wydziałowi krajowemu; ilość fundacyj stypendyjnych wynosi dzisiaj 115, a liczba ta sama już dowodzi, jak żmudnej pracy wymaga czynność ich rozdawnictwa, a wzięwszy na uwagę, że każda fundacya ma odrębne swe wymagania i właściwości, wypływające z wyraźnej fundatora woli, które przy rozdawnictwie stypendyów najściślej zachowane być muszą, niepodobna nie wyrazić zupełnego uznania dla Szefa Departamentu III., którego zasługi w sposobie administrowania funduszami stypendyjnymi, już niejednokrotnie w dawniejszych sprawozdaniach komisji lustracyjnej uwydatnionemi były.

Ale jeżeli zarząd funduszami stypendyjnymi zasługuje na wszelkie uznanie, cóż powiedzieć dopiero o sposobie ich rozdawnictwa? Czynność ta z najskrupulatniejszą troskliwością przeprowadzaną bywa, a z pedantycznym prawie zamięłowaniem przygotowany materyał, uwidoczniający kwalifikacye kandydatów, służy do bezstronnego, sumiennego i w myśl fundatora nadania każdego stypendyum, a najlepszym dowodem prawdziwości twierdzenia tego jest brak zupełny krytyki ujemnej, co do sprawiedliwości rozdawnictwa, nad którym, starająca się o stypendya młodzież, najczujniejszą rozciąga kontrolę.

Oprócz stypendyjnych fundacji, znajdują się w zarządzie Departamentu III. także fundusze przeznaczone na inne cele, n. p. fundacja Kochmana dla literatów i dziewcząt służących, fundacja Dra Malinowskiego stanowiąca kilka działów i fundacja Helcelowej.

Fundacje nowo powstające zatrudniają również Departament III., wydarza się bowiem często, iż osoby do ofiar skłonne, udają się do niego, żądając rady i pomocy, których Departament III. z chęcią zawsze udziela, wypracowując nawet cały akt fundacyjny, którego trudności ułożenia, odstręczałyby nieraz osoby, mające chęć założenia fundacji.

W sprawozdaniach Wydziału krajowego znajdujemy niejednokrotnie tłumaczenie w fundacyjnych sprawach, iż fundacja jaka w życie wejść nie może, dopóki należytość dla Rządu od niej wymierzona nie będzie, a jak wiadomo, należytość ta wynosi 10% od całego kapitału stanowiącego majątek fundacji. Przeciw opodatkowaniu w ogóle fundacyj tak pożytecznych, a w szczególności opodatkowaniu tak wysokiemu, ani głos opinii publicznej, ani żadne usiłowania Wydziału krajowego u Wys. Rządu, nie odniosły najmniejszego skutku i udało się jedynie tę ulgę wyrobić dla tych fundacji, że spłatę tę można rozłożyć na dłuższy szereg lat: i tak, pomimo wezwania Wys. Sejmu do c. k. Rządu i starań Dra Euzebiusza Czerkawskiego w Radzie państwa w r. 1876., nie można było uzyskać żadnej ulgi dla funduszu szkół ludowych, powstałego ze składek w r. 1872. i dopiero w skutek zabiegów Wydziału krajowego u p. ministra finansów, udało się uzyskać rozłożenie spłaty wymierzonej należytości na lat 20, t. j. 5% całej należytości wymierzonej, pokrywa ciężącą na nim opłatę podatku przenośnego, procentem od ulokowanej sumy. Opłata tak długoletnia, jest wprawdzie wielkim ciężarem, przynosi ona jednakowoż tę niezaprzeczoną korzyść, że po latach 20. fundacja odzyskuje sumę, którą tytułem przenośnego zaraz w początku zapłacićby musiała.

Ponieważ rozłożenie na raty spłaty należytości rządowej od nielicznych i ubogich fundacyj, wobec kilkuset milionowego budżetu nie może mieć żadnej dla Skarbu Państwa doniosłości, a byłoby dla fundacji dobroczynną ulgą, komisya proponuje Wysokiej Izbie Rezolucyę I. umieszczoną na końcu sprawozdania.

Do zakresu działania Departamentu III. należy także dozоровanie Zakładu narodowego imienia Ossolińskich i fundacji hr. Skarbka.

Wydział krajowy pozostawiając zupełną autonomię tak Zakładowi, jak i fundacji Skarbkowskiej, co do kierunku ich rozwoju, który unormowany został fundatorów wolą, wkracza tylko z działalnością swoją tam, gdzie statuta fundacji wkładają ten obowiązek na Wydział krajowy, a które głównie dotyczą administracyę majątkiem fundacji, którego lustracye peryodyczne są obowiązkiem Reprezentantów potomności, stosownie do §§. 51. i 52. ustawy głównej Zakładu, o którego wypełnienie wszakże, częstokroć nadaremnie, Wydział krajowy tych Reprezentantów potomności upominać musi.

Sprawozdanie Wydziału krajowego daje wyczerpujący obraz co do Teatru, związanego ściśle z fundacyą Skarbkowską, a głos publiczny świadczy najlepiej o postępie widocznym sceny narodowej i o dźwignięciu się jej z upadku od czasu objęcia jej kierownictwa przez nową Dyrekcyę.

Bardziej szczegółowe jest jeszcze sprawozdanie Wydziału krajowego co do fundacji Skarbkowskiej, dowodzące pieczołowitości jego w nadzorze tej tak idealnie pięknej fundacji, która wielkością swą podziw wzbudza, z uszanowaniem zwiedzających ją napęlnia dla myśli fundatora, wzbudzając zarazem wdzięczność dla Dyrekcyi i kierowników fundacji, którzy myśl fundatora tak dobrze pojęli, i tak szczęśliwie ją przeprowadzają.

A kiedy już o kierownictwie mowa, niechaj wolno będzie komisji lustracyjnej, wyrażając uznanie zupełne Dyrekcyi i kierownikom oddziału chłopców, których przysposabiają na

dobrych rzemieślników i użytecznych członków społeczeństwa, podnieść również w kilku słowach zasługi Matek Felicyanek, których opiece, dział wychowania dziewcząt jest powierzonym, a które pojętem jest w sposób, aby na podstawie wiary i moralności, przygotowują corocznie cały szereg dziewcząt usposobionych w swoim zawodzie, dający im zupełną możność utrzymania się o własnych siłach.

Zdając sprawę z szczegółowego badania fundacyi Skarbkowskiej, komisya lustracyjna, uważa za swój obowiązek zrobienia uwagi, że o ile w ogóle kierunek przyjęty w dziale warsztatowym jest wszelkiej pochwały godnym, bo przysposabia w oddziałach stelmaskim, kowalskim, ślusarskim i stolarskim rzemieślników, których kraj głównie rolniczy, najwięcej potrzebuje i dla warsztatów tych, których celem jest nauka i materyalne przynosi korzyści, o tyle w zakładzie Drohowyskim działy krawiecki i szewski powinnyby być ograniczone ściśle do potrzeby nauki, a wyroby tego działu, ograniczały się do potrzeb Zakładu.

Lustracya Zakładu przez komisję, mimowolnie nastęrcza sposobność wypowiedzenia dwóch życzeń: 1) aby dla utrzymania harmonii, w wzorowej zupełnie czystości, panującej w sypialniach, refektarzach, salach do nauki, jak również i w warsztatach, zaprowadzić lepszy system w kanałach i wentylacji; a że te ulepszenia z bardzo małym są tam połączone kosztem, przeto urzeczywistnienie tego życzenia, komisya lustracyjna Wydziałowi krajowemu najmocniej poleca, kładąc nań jak najsilniejszy nacisk.

2) Aby z powodu zbawiennego wpływu, jaki nauka muzyki na wychowanie ludzi wywiera, opróżniona na teraz posada nauczyciela muzyki obsadzoną być mogła; brak bowiem tej nauki, krzywdziłby niejako pod tym względem warstwy młodzieży wychowujące się teraz, z której dawniejsze korzystały, pozostawiając dosyć już cenny materyał muzyczny, przygotowany przez naukę i dawniej w Zakładzie udzielaną.

Umieszczony ustęp w sprawozdaniu Wydziału krajowego, dotyczący urzędników, mimowolnie nasuwa uwagę, iż w dozwolonym etacie urzędników jest kilka posad opróżnionych; w dziale konceptowym n. p. na 19 urzędników jest kilka wakansów, nie obsadzenie tych wakujących posad, zdaje się, nie jest wpływem wystarczających sił etatowych urzędników, w tym dziale bowiem Wydział krajowy posiłkuje się dobraniem znacznej ilości dziennych pomocników, których płaceienne równają się często płacom urzędników średniej kategorii. Względy chwalebnej w tym razie oszczędności na fundusz emerytalny, cechującej wszędzie działalność Wydziału krajowego, są zapewne jedynym powodem, który go do tego skłania, aby dyurnistami, wiele pracy załatwiać; komisya jednak sądzi, że w tym razie względ ten ustąpić musi koniecznie przy tak drobnej oszczędności, wobec niekorzyści, które system przyjęty przedstawia; niemożliwym jest bowiem dostać do pracy dziennej dostatecznie ukwalifikowanych urzędników, a nie będąc zaprzysiężonymi, do wielu działów administracyjnych użyci być nie mogą i nie powinni.

Dla tego też komisya lustracyjna wyraża życzenie, że w dobrze zrozumianym interesie, tak załatwiania spraw bieżących w Wydziale krajowym, jak również i urzędników samych, godzi się polecić Wydziałowi krajowemu, aby oprócz obsadzenia opróżnionych posad, system posiłkowania się dziennymi pomocnikami, zredukowany był w przyszłości do koniecznych potrzeb.

Robiąc sprawozdanie z działalności Departamentu III. zaznaczyć wypada, że do jego zakresu działania należą także i sprawy sejmowe, t. j. umowy o druki, stenogramy, urządzenie lokalności do komisyjnych obrad, również sprawy dotyczące administracyi gmachu sejmowego, starożytnych archiwów akt grodzkich i tych wydawnictwo i sprawy szlachectwa, a załatwiają sprawy w tak obszernym zakresie działania szybko i akuratnie, zasługuje Wydział krajowy na zupełne uznanie. Zaznaczyć wypada, że Szef Departamentu III. jest także zastępcą Marszałka krajowego przy posiedzeniach Wydziału i prowadzi aprobatę innych Departamentów.

W sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Departamentu III. podane są niektóre sprawy, wyczekujące załatwienia; do tych należy sprawa fundacyi Konstantego Zahorskiego, która pomimo wszelkich usiłowań i starań Wydziału krajowego, dotąd w myśl fundatora załatwioną nie jest, i wszelkie kroki, robione u Jego Excelencyi Prezydenta Ministrów, żadnych nie odnoszą skutków. Komisya lustracyjna sądzi przeto, że niezłatwienie fundacyi w myśl woli fundatora, który wyraźnie żądał oddania zarządu fundacyi Galicyjskiemu Wydziałowi krajowemu, jest niesprawiedliwością krajowi naszemu wyrządzoną, i dla tego proponuje Wysokiemu Sejmowi przyjęcie, a raczej ponowienie Rezolucyi II. umieszczonej w końcu sprawozdania.

Od czasu zrobionego sprawozdania przez Wydział krajowy, postąpiły naprzód sprawy następujące:

1. Panien Benedyktynek, która już wniesioną została do łaski Marszałkowskiej (Stronica 56. sprawozdania).
2. (W przedmiocie szkoły ludowej w Radomyślu (stronica 57. sprawozdania) po wyjaśnieniach danych przez Wydział powiatowy w Mielcu, Wydział krajowy uznał za stosowne przyznać tę ulgę gminie Radomyśl, rozkładając na raty spłatę zaległej należitości na płace nauczycieli, która wynosi 1.119 zł. 40 ct. w. a.)
3. Sprawa ustanowienia osobnych katedr prawa polskiego prywatnego (stronica 62. sprawozdania) podnoszona Rezolucyą Sejmu do c. k. Rządu w r. 1882. postąpiła o tyle, że JE. pan Namiastnik odpowiedział, iż żadnej nie ma przeszkody zasadniczej do utworzenia żądanej katedry, tak we Lwowie jak i Krakowie i zależnem jest ono tylko od przedstawienia ukwalifikowanych docentów, co zdaje się nastąpi zaraz, skoro odpowiedni kandydat przedstawionym będzie.
4. Sprawa fundacyi Słowackiego (stronica 80. sprawozdania) postąpiła również, z powodu, że należitość rządowa została już zaspokojoną. Stypendyum tego imienia nadanem już być może w bieżącym roku szkolnym.

Oto są uwagi, które przy badaniu czynności Departamentu III. nastęczyły się komisji lustracyjnej, a kończąc swe sprawozdanie komisya wnosi:

Rezolucya I.

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby we właściwej drodze postarał się o wydanie postanowienia, aby wszystkim fundacyom dobroczynnym, naukowym i humanitarnym wolno było należitość rządową, jaka w myśl ustawy z 9. Lutego i 2. Sierpnia 1850. r. pozycya taryfy 96 od ich majątku będzie wymierzona, bez doliczenia prowizyi zwłoki, opłacać w 20stu po sobie następujących rocznych ratach, i aby c. k. Namiestnictwo upoważnionem było zatwierdzając fundacyę, ten sposób poboru podatku zarządzić.

Rezolucya II.

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, wyrażając zdziwienie i ubolewanie z powodu niekorzystnego dla naszego kraju i niezgodnego z myślą fundatora, załatwienia przez c. k. Rząd sprawy zarządu fundacyą ś. p. Konstantego Zahorskiego, poleca ponownie Wydziałowi krajowemu, ażeby udał się jeszcze raz do c. k. Rządu o ponowne dalsze zbadanie tej sprawy, tudzież, aby starał się wszelkimi drogami, które uzna za stosowne, o cofnięcie nieprzychylnej nam decyzji.

Przewodniczący :
Isakowicz.

Sprawozdawca :
Z. Dembowski.

Departament IV.

Sprawozdawcy: { *Edward br. Błażowski.*
Stanisław hr. Stadnicki.

Zdając sprawę z czynności Departamentu IV. Wydziału krajowego, objętych sprawozdaniem przydzielonem komisji lustracyjnej przez Wysoki Sejm, poczuwa się komisja do obowiązku skonstatować ład i porządek w zawiadywaniu sprawami Departamentu tego, sprężystość w wykonaniu uchwał sejmowych i ściśle przestrzeganie granic w wydatkach preliminarzem Departamentu tego objętych.

Komisja nie wchodzi w szczegółowe zestawienie kwot preliminowanych z rzeczywistymi wydatkami tego Departamentu, jako należące do komisji budżetowej i ogranicza się jedynie na podniesieniu ważniejszych czynności Departamentu IV., z których na pierwszym miejscu nad sprawą dróg się zatrzymuje.

Departament drogowy oprócz zwyczajnych robót konserwacyjnych i kilku ważniejszych rekonstrukcji istniejących już dróg krajowych, prowadził dalej budowę czterech dróg, wchodzących w projektowaną sieć za krajowe uznanych komunikacji, z których dwie w zupełności wykończył, mianowicie Zborów-Załoście i Smykowie-Grzymałów, drugie dwie Lwów-Stojanów i Rzeszów-Nadbrzezie w najbliższej przyszłości wykończyć zamierza; nie rozpoczynając budowy ostatnich dwóch dróg za krajowe uznanych, mianowicie Kańczuga-Szklary i Borszczów-Jezierzany aż po wykończeniu w budowie będących; co komisja lustracyjna jako myśl praktycznej doniosłości uznać, za swój obowiązek uważa.

Dochód z omycienia dróg krajowych przedstawia się komisji w obec z każdym rokiem wyższych nad preliminowane wynikłości kasowych, jako nader korzystny rezultat. — Nie może i nie powinna komisja lustracyjna, zatrzymawszy się nad sprawozdaniem Departamentu IV. o drogach powiatowych i gminnych nie podnieść faktu, który w sprawach uregulowania i unormowania wyż wymienionych dróg powiatowych i gminnych w kraju, dosadne mieć będzie znaczenie i dobrze zastosowany i wykonany, błogie przynieść może owoce; a jest nim okólnik Wydziału krajowego z dnia 22. Grudnia 1882 r. L. 55.432 normujący bezpośrednią pomoc kraju w tej doniosłej sprawie.

Obok wyżej wymienionego okólnika Wydziału krajowego, zajmie najważniejsze miejsce w szeregu rzeczonych rozporządzeń regulamin, traktujący o wykonywaniu niektórych postanowień obowiązującej ustawy drogowej, odnoszących się do dróg powiatowych i gminnych. Regulamin ten jest już wypracowany, a ponieważ takowy jest uzupełnieniem rozesłanego już

okólnika, przeto komisya lustracyjna wyraża życzenie, ażeby porozumienie z c. k. Namiestnictwem co do postanowień w tymże regulaminie zawartych, rychło nastąpić mogło, i ażeby regulamin ten w jak najkrótszym czasie rozesłanym został.

Przy pomocy tego regulaminu i przestrzeganiu przepisów wyżej wymienionego okólnika z dnia 22. Grudnia 1882, spodziewać się należy, że już w najbliższych latach osiągnąć się dadzą wydatniejsze rezultaty, zwłaszcza gdy — jak oczekiwać można — reprezentacye powiatowe staną na wysokości swojego zadania, a c. k. Rząd jak dotąd tak i nadal będzie życzliwie popierał usiłowania Władz autonomicznych, dążące do urzeczywistnienia nowego programu drogowego.

Sprawa co do wymierzania emerytur i pięcioleci inżynierom i konduktorom dróg krajowych uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 23. Października 1881. r. w życie wprowadzona, a rezolucją przeszłorocznej komisji lustracyjnej, polecającej Wydziałowi krajowemu przedstawienie Wysokiemu Sejmowi dalszych w tym względzie wniosków wsparta, weszła wreszcie na tory właściwe w przedłożeniu osobnem Wydziału krajowego, które właściwej komisji do rozpatrzenia przydzielonem zostało.

Mniej szczęśliwie postępuje sprawa budowy publicznych dojazdów kolejowych, unormowana ustawą krajową z dnia 15. Kwietnia 1881., a głównie nie postępuje z powodu trudności, jakie Zarządy dotyczących kolei żelaznych, a przedewszystkiem przedsiębiorstwo kolei Karola Ludwika wykonaniu powyższej ustawy stawiają. — Z projektowanych i orzeczeniami Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem jako potrzebne uznanych pięciu dojazdów kolejowych tylko jeden zdołał być zbudowanym; co do jednego, pertraktacye konkurencyjne są w toku; pozostałe trzy utknęły z powodu stanowiska wręcz odpornego zajętego przez przedsiębiorstwo kolei Karola Ludwika. — Tego rodzaju stanowisko wymienionego przedsiębiorstwa kolejowego, walczącego bezpodstawnie z ustawą obowiązującą, i utrudniającego ciągłemi rekursami, zażaleniami i reklamacyami przeprowadzenie zamierzonych budowli, zmusza komisję lustracyjną do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi rezolucyi A. do uchwały.

Badając w dalszym ciągu sprawozdanie Wydziału krajowego, zauważać wypada, że oprócz całej sieci dróg krajowych, powiatowych i gminnych, znajduje się w kraju kilka dróg, które dla swej przeważnie strategicznej ważności, nie tylko miałyby prawo, bądź to przejść zupełnie na etat państwowy, bądź znaczniejszemi subwencyami ze strony funduszków państwowych być rekonstruowanemi, lecz jak to pertraktacye Wydziału krajowego z c. k. Namiestnictwem wskazują, już poniekąd c. k. Rząd do tego obowiązku się poczuł. — Pomimo to jednak sprawa unormowania tych przyrzeczeń i zobowiązań się c. k. Rządu względnie niektórych dróg w kraju, a mianowicie: objęcia drogi powiatowej Baligrodzkiej w zarząd państwowy, bez oglądania się na fundusze powiatowe do utrzymania tej drogi potrzebne; utrzymywania i konserwowania w przyszłości drogi powiatowej Żmigród-Żabskiej, na której rekonstrukcyę znaczniejsza kwota z funduszków państwowych przeznaczoną została; utrzymywania i rekonstrukcyi drogi gminnej Węldzirskiej z Doliny na Wyszków do granicy węgierskiej, co do której subwencya państwowa przyrzeczoną wprawdzie została, ale wykonanie odłożonem ad feliciora tempora; — wreszcie przyjęcia na etat państwa całkowitego utrzymywania dróg wojskowych: Podgórsko-Bialskiej, Proszowsko-Niepołomickiej, Gdowsko-Gorlickiej, i Gorlicko-Żmigrodzkiej w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d. 30. Sierpnia 1877 r. zupełnie lub w bardzo małej części tylko postąpiła. Komisya lustracyjna nie stawiając pod tym względem rezolucyi, może poniekąd wskazanej, — wyraża jedynie życzenie, by Wydział krajowy, który dotychczas z całą energią tą sprawą się zajmował, dokładał i w przyszłości wszelkich starań i poczynił wszelkie możliwe kroki w celu doprowadzenia toczących się od dawna z c. k. Rządem pertraktacyi do pomyślnego dla kraju rezultatu.

W sprawie poboru myta kopytkowego zaznaczyć musimy, że tylko gminy miast Brzeżan i Rzeszowa wykazały się z dopełnienia warunków nadanej im koncesyi. Gminy miast Brodów, Nowego Sącza, Przemyśla, Stanisławowa i Tarnowa ociągają się od przedłożenia sprawozdań, czy i o ile stosują się do ustaw, od których zawisł pobór myta kopytkowego. — Gminie miasta Kołomyi ociągającej się od dopełnienia warunków koncesyi, zagroził Wydział krajowy użyciem środków przymusowych, jeżeli nie zastosuje się do warunków ustawy — zaś gmina miasta Tarnopola zaniedbała tak dalece ciążące na niej obowiązki, że interwencya Władzy politycznej w myśl ustawy z dnia 5. Listopada 1880 r. Dz. ustaw kraj. Nr. 45 okazała się nieuchronną.

Wobec takiego stanu rzeczy, mając na uwadze okoliczność, iż pomimo usilnych starań i licznych korespondencyj przez Wydział krajowy w tym kierunku przeprowadzonych, gminy miejskie ociągają się zawsze jeszcze z wypełnieniem ciążących na nich obowiązków — uważa Komisya lustracyjna uchwalenie przez Wysoki Sejm rezolucyi proponowanej pod B. za wskazane.

Już na ostatniej sesyi sejmowej powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu [z dnia 4. Października 1882. uchwałę, wzywającą c. k. Rząd do zmiany trasy kolei Transwersalnej, Zagorzany-Stróże na Zagorzany-Gorlice, oraz do poczynienia przy układaniu taryf dla tejże kolei wszelkich możliwych koncesyi i ulg dla wywozu i przywozu produktów przemysłu naftowego i dla narzędzi, materiałów i machin dla tegoż przemysłu. A gdy żądanie Wysokiego Sejmu w powyższej uchwale zawarte, przez c. k. Rząd tylko częściowo przychylnie załatwionem zostało, a mianowicie w tym kierunku, iż postanowiono połączyć Gorlice z główną linią kolei Transwersalnej za pomocą osobnej odnogi kolejowej — na żądanie zaś Wysokiego Sejmu, dotyczące poczynienia ulg i koncesyj w taryfie dla wywozu i przywozu produktów przemysłu naftowego, c. k. Rząd żadnej dotychczas nie dał odpowiedzi, przeto komisya lustracyjna, bacząc na ważność ekonomiczną przemysłu naftowego w naszym kraju, proponuje ponowienie zeszłorocznej uchwały i przedkłada w tym celu Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia rezolucyę C.

Wielkiej wagi i znaczenia dla kraju sprawy regulacyi rzek w ogóle, a mianowicie odnośnie do uchwały Wysokiego Sejmu z d. 6. Października 1882. nad wnioskiem komisyi kultury krajowej o regulacyę rzek dotąd za spławne nieuznanych i dalszej uchwały Wysokiego Sejmu z d. 6. Października 1882. nad wnioskiem komisyi kultury krajowej w sprawie systematycznej regulacyi rzek spławnych i ochrony lasów — miał Wydział krajowy ciągle na uwadze i w myśl zapadłych uchwał sejmowych rokowania z c. k. Rządem rozpoczął. Wobec tego stanu rzeczy wyraża komisya lustracyjna życzenie, by Wydział krajowy i nadal te dwie, z dobrobytem kraju tak ściśle związane sprawy, chciał mieć ciągle na oku i wszelkiego swego wpływu dołożył, by takowe w myśl zapadłych uchwał sejmowych z korzyścią dla kraju jak rychlej załatwionemi być mogły.

W sprawie sadzenia i pielęgnowania drzew przy drogach publicznych, poruszonej na ostatniej sesyi sejmowej dwoma petycjami przez Wysoki Sejm merytorycznie nie załatwionemi, komisya lustracyjna podziela zdanie Wydziału krajowego, iż wobec braku oświaty i poszanowania cudzej własności, zwłaszcza tej, która, jak drzewa przydrożne, uważaną bywa za rzecz niczyją, dalej wobec braku miejscowego dozoru nad większą częścią dróg publicznych i niedołęznego wykonywania przepisów policyi polowej, wprowadzenie w życie i wykonywanie nowej ustawy o sadzeniu i pielęgnowaniu drzew przydrożnych, natrafiłoby na wielkie trudności.

Kończąc na tem sprawozdanie dotyczące Departamentu IV., komisya lustracyjna uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Rezolucya A.

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby użył swojego wpływu celem zniewolenia Dyrekcyi kolei Karola Ludwika do uiszczenia $\frac{1}{3}$ części kosztów budowy, ewentualnie rekonstrukcyi i utrzymywania publicznych dojazdów kolejowych, stosownie do postanowień ustawy krajowej z d. 15. Kwietnia 1881. Dz. ust. kraj. Nr. 46.“

Rezolucya B.

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby polecił politycznym władzom powiatowym ścisłe przestrzeganie postanowień, normujących warunki koncesyjne, iżby fundusze powstałe z poboru myta kopytkowego, łącznie z innemi prestacyami, wyłącznie na cele drogowe po miastach były użyte.“

Rezolucya C.

„Wywa się ponownie c. k. Rząd do poczynienia przy układaniu taryf dla kolei Transwersalnej wszelkich możliwych koncesyj i ulg, dla wywozu i przywozu produktów przemysłu naftowego i dla narzędzi materiałów i machin dla tegoż przemysłu“.

Przewodniczący:

Isakowicz.

Sprawozdawcy:

Edward Błażowski.

Stanisław Stadnicki.

Departament V. sanitarny.

Sprawozdawca poseł Władysław Wolański.

Najlepszą ocenę działalności Wydziału krajowego w tej gałęzi gospodarstwa może przedstawić rezultat osiągnięty w roku ubiegłym.

Preliminowano w budżecie na rok 1882. w rubryce III. (koszta sanitarne) i w rubryce XI. (dotacje) sumę 670.390 zł., wydano w tych dwóch rubrykach 641.052 zł. Ponieważ nadwyżka dochodów leczniczych zakładów krajowych wynosi 56.707 zł. — rzeczywisty wydatek jest tylko 584.345 zł. — to jest zaoszczędzono 86.045 zł.

Z powodu ukończonego pięciolecia na podstawie szczegółowych rachunków można przedstawić dokładny obraz czynności Wydziału kraj. w tym ważnym dziale. W r. 1878. wszystkie wydatki sanitarne (Rub. III., XI., IV., V.) wynosiły 844.183 zł., w r. 1882. tylko 653.500 zł. t. j. o 190.682 zł. mniej, nie stało to się jednak z ujmą dla cierpiącej ludzkości, bo szpitale w ciągu ostatniego pięciolecia polepszyły się pod względem ładu, czystości, starania w pielęgnowaniu chorych i małego procentu śmiertelności.

Ilość chorych wzrosła z powiększeniem ludności, i tak w r. 1878. we wszystkich szpitalach naszych leczono 30.275 chorych, w 1882. r. 32.689 t. j. o 2.414 więcej, pomimo tego było w r. 1878. dni leczniczych 991.977, zaś w 1882. r. 868.635, a zatem o 123.342 mniej; świadczy to o znacznym postępie w pielęgnowaniu chorych, równie jak o tem, że nie bywają dłużej przetrzymywani nad rzeczywistą potrzebę i że nieuleczalni chorzy nie są przyjmowani.

Przechodząc do utrzymania chorych widzimy, że koszt na jednego był:

W roku 1878.:

we Lwowie 22 zł. 17 ct.; — w Krakowie 29 zł. 43 ct.; — w Kulparkowie 193 zł. 35 ct.; — w szpitalach prowincjonalnych 22 zł. 73 ct.

w roku 1882.:

we Lwowie 19 zł. 29 ct.; — w Krakowie 24 zł. 12 ct.; — w Kulparkowie 174 zł. 40 ct.; — w szpitalach prowincjonalnych 14 zł. 34 ct.

A zatem mniej w r. 1882.:

we Lwowie o 2 zł. 88 ct.; — w Krakowie o 5 zł. 31 ct.; — w Kulparkowie o 18 zł. 95 ct.; w szpitalach prowincjonalnych o 8 zł. 39 ct.

Dzienne żywienie jednego chorego kosztowało:

W roku 1878.:

we Lwowie 28⁷⁶ ct.; — w Krakowie 40⁷⁵ ct.; — w Kulparkowie 37⁷⁵ ct. — w szpitalach prowincjonalnych 23⁰⁸ ct.

W roku 1882.:

we Lwowie 28·70 ct.; — w Krakowie 28·37 ct.; — w Kulparkowie 34·36 ct.; — w szpitalach prowincjonalnych 22 ct.

A zatem mniej w r. 1882.:

we Lwowie o 6 ct.; — w Krakowie o 12·38 ct.; — w Kulparkowie o 3·39 ct.; — w szpitalach prowincjonalnych o 1·08 ct.

Pomimo tak korzystnych wyników pod względem kosztów utrzymania komisya przekonała się, że żywienie chorych w szpitalu lwowskim i zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie tak pod względem dobroci wiktuałów, jakoteż pod względem przyrządzenia potraw i wymiaru porcyi nie pozostawia nic do życzenia, a z raportu inspektora szpitali widać, że żywienie w szpitalu św. Łazarza w Krakowie i w szpitalach prowincjonalnych jest dobre i odpowiednie.

Co do ważniejszych kosztów gospodarskich widzimy:

I. Koszt opału:

w roku 1878. we Lwowie	5.788 zł.	w Krakowie	4.115 zł. 20 ct.	w Kulparkowie	3.573 zł.
" 1882. "	3.372 "	" "	4.510 "	" "	4.608 "
<i>Mniej w r. 1882. o</i>	<i>" 2.416 "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>
<i>Więcej " 1882. " "</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" 395 "</i>	<i>" "</i>	<i>" 1.035 "</i>

II. Koszt leków, apteki i sanitarnych potrzeb:

w roku 1878. we Lwowie	14.469 zł.	w Krakowie	9.964 zł.	w Kulparkowie	1.918 zł.
" 1882. "	10.015 "	" "	9.490 "	" "	3.417 "
<i>Mniej w r. 1882. o</i>	<i>" 4.454 "</i>	<i>" "</i>	<i>" 474 "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>
<i>Więcej " 1882. " "</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" 1.499 "</i>

III. Koszt bielizny:

w roku 1878. we Lwowie	7.640 zł.	w Krakowie	6.215 zł.	w Kulparkowie	7.660 zł.
" 1882. "	7.676 "	" "	6.200 "	" "	6.851 "
<i>Mniej w r. 1882. o</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" 15 "</i>	<i>" "</i>	<i>" 809 "</i>
<i>Więcej " 1882. " "</i>	<i>" 36 "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>

IV. Koszt prania:

w roku 1878. we Lwowie	7.486 zł.	w Krakowie	6.794 zł.	w Kulparkowie	5.862 zł.
" 1882. "	10.043 "	" "	4.848 "	" "	4.797 "
<i>Mniej w r. 1882. o</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" 1.846 "</i>	<i>" "</i>	<i>" 1.065 "</i>
<i>Więcej " 1882. " "</i>	<i>" 2.557 "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>	<i>" "</i>	<i>" — "</i>

W ostatniej rubryce widzimy znaczne powiększenie kosztów w szpitalu lwowskim, powodem tego jest, iż pranie w braku własnej pralni zostało oddane w przedsiębiorstwo, które wyzyskuje położenie, a pomimo tego jeszcze zakład cierpi na braku czystej bielizny i prędkim jej dostarczaniu, — bardzo więc pomyślną i odpowiednią jest świeżo zapadła uchwała Wysockiego Sejmu co do wybudowania własnej pralni przy szpitalu głównym we Lwowie, bo doświadczenie w Krakowie i Kulparkowie przemawia za praniem w własnym zarządzie.

Co do wyników leczenia przedstawiają się one w następujący sposób:

W r. 1878. na 30.275 chorych umarło 2.969 t. j. 9·80% — w r. 1882. na 32.689 chorych umarło 3.115 t. j. 9·52%, — z tego na szpital lwowski przypada 7·87%, na szpital św. Łazarza 10%, na Kulparków 16·71%, na szpitale prowincjonalne 8%.

Wielka śmiertelność obłąkanych w Kulparkowie pochodzi ze stosunkowo wielkiej ilości paralityków przybywających do zakładu, którzy nie są do wyleczenia i prędko umierają, lecz i tu zwrócić musimy uwagę na to, że procent śmiertelności w wielu dobrze administrowanych

zakładach dla obłąkanych jest znacznie większy, i tak: w pragskich szpitalach wynosiła w tym oddziale śmiertelność w r. 1881. 33·93, w r. 1882. 34·79. Procent śmiertelności tego oddziału w całej Bawaryi w r. 1878. (z którego to roku mieliśmy pod ręką wykaz statystyczny) wynosił 52·2, natomiast śmiertelność przeciętna w całej Monarchii austriackiej wynosiła w zakładach dla obłąkanych w 1876. r. 12·7, w 1877. r. 14·4, w 1878. r. 13·4.

Zwrócić tu musimy uwagę Wysokiego Sejmu na wielką śmiertelność w szpitalu św. Zofii dla dzieci, wynosi ona bowiem 25·80, w Krakowie tylko 20·28, a zatem o 5·52 więcej niż w Krakowie; wprawdzie tłumaczy się ta różnica okolicznością, że w Krakowie dzieci ssące nie bywają przyjmowane, w lwowskim zaś bywają, dalej, że w oddziale tym przy braku dostatecznego odosobnienia, choroby epidemiczne wielkie zrzuciły spustoszenie, — zawsze jednak procent śmiertelności wydaje się zbyt wielki.

Ponieważ po śmierci ś. p. Dra Szeparowicza oddział chirurgiczny szpitala lwowskiego przeszedł na nowomianowanego Dra Ziembickiego, komisya zbadala wyniki leczenia w ciągu ubiegłych ośmiu miesięcy i przekonała się, że oddział ten jest prowadzony dobrze; — na 1.140 leczonych w tym oddziale, dokonano 130 większych operacji, 198 mniejszych i 45 zagipso-
wań; — śmiertelność była 6·3% względnie do ubytych, a 5·8% względnie do leczonych.

Zważyć jeszcze trzeba, że w liczbie 67 zmarłych znajduje się 30 osób, u których operacya dokonana być nie mogła. Są to rezultaty bardzo dobre, tem więcej, gdy procent śmiertelności w szpitalach wiedeńskich wynosi 10%.

Zauważać musimy, że na oddziale chirurgicznym jest wielkie przepełnienie, tak, iż kilka kobiet leżało na ziemi na siennikach; także brakuje osobnego umieszczenia dla kobiet chorych na zaraźliwe słabości.

Od r. 1881. do r. 1883. zniżył Wydział krajowy taksę leczenia w siedmiu szpitalach i osiągnął przez to rocznej oszczędności 47.898 zł. W ogóle taksa leczenia w naszych szpitalach w porównaniu z taksami w innych krajach koronnych okazuje się w następujący sposób:

Na 248 szpitali powszechnych w całej Monarchii jest tylko 108 szpitali z taksą od 35 do 60 ct., reszta zaś 140 szpitali ma taksę wyższą — z 26ciu szpitali powszechnych w Galicyi, 23 należy do pierwszej kategorii, a tylko 3 do drugiej; w ogóle taksy nasze należy uważać za najniższe w Monarchii; — z tego powodu należy uznanie Wydziałowi krajowemu, że z tak małymi stosunkowo funduszami osiągnął tak pomyślne rezultaty.

Wydział krajowy zawarł z weterynarzem p. Kubickim umowę o dostarczanie krowianki do zwykłego rocznego szczepienia ospy. Zwidziliśmy ten zakład dla przekonania, jak się odbywa zbiór limfy i ekspedycya kostek na prowincyę; znaleźliśmy tam wielki porządek w prowadzeniu książek, wielką czystość w utrzymaniu zaszczipionych jałówek i ostrożność przy zbieraniu limfy, tak, iż jest nadzieja, że zakład ten początkowy rozwinię się w przyszłości i oszczędzi krajowi wiele pieniędzy wysyłanych obecnie za granicę na zakupno krowianki, gdy kraj nasz takową dostarczyć może. Z tego powodu polecamy ten zakład opiece i kontroli Wydziału krajowego.

Uznajemy za słuszną odmowę, którą udzielił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu względem utworzenia przy szpitalach krajowych szkół felczerskich; — co się zaś tyczy zakładów przytułku dla nieuleczalnych chorych, zwracamy uwagę Wydziału krajowego na nieodpowiednie umieszczenie tych chorych u grabarza i w trupiarni, jak się to dzieje w Zaleszczykach i Śniatynie — należy polecić tym gminom umieszczenie odpowiedniejsze tych chorych.

Co do gruntu pod klinikę w Krakowie, komisya — o ile sądzić może z planu szpitala św. Łazarza — oświadcza się także za pierwszym projektem delegata Wydziału krajowego, który przedstawił komisji mieszanej w Krakowie, to jest wybudowania kliniki na gruncie południowym przy ulicy Grzegorskiej, i dlatego popiera projekt Wydziału krajowego osuszenia ogrodu św. Łazarza i okolicy.

W szpitalu lwowskim i w szpitalu św. Zofii dla dzieci, znaleźliśmy wszystko w największym porządku i wzorowej czystości, zwracamy tylko uwagę, że dwa oddziały wewnętrznych chorób kobiecych są zbyt czyste, każdy bowiem posiada nader małą liczbę chorych; — byłoby więc do życzenia, aby Wydział krajowy połączywszy te dwa oddziały, przy nadarzonej sposobności zredukował ilość prymaryuszów do liczby etatem oznaczonej.

Komisya przekonała się o ładzie i porządku gospodarstwa wiejskiego w Kulparkowie. Praca chorych w polu i przy zatrudnieniach gospodarczych jest tak dla zakładu, jak i dla chorych korzystną.

Wszystkie w roku przeszłym za potrzebne uznane naprawy zostały przeprowadzone i tak: obrukowanie gmachu głównego, zmiana kotłów parowych, sprowadzono wodę deszczową rurami do zbiornika zasilającego kotły parowe dla zmniejszenia osadu twardego w kotle tworzącego się, założono cementarz własny z sztachetami, postawiono nowe chlewy dla nierogacizny, zakupiono młóczarnię ręczną z wialnią, zastąpiono cokoły popękane w budynkach nowymi, ustanowiono pełną straż przysięgłą, odgraniczono zakład od wsi Kulparkowa parkanem sztachetowym, sprawiono 25 łóżek żelaznych z materacami drucianymi dla chorych zanieczyszczających się, przez co osiągnięto lepsze powietrze w salach, wzbogacono ogród owocowy 200 szczepami, folwark zrestaurowano ostatecznie, wreszcie właśnie obecnie buduje się lodownia.

Szpitala prowincjonalne — jak widać ze sprawozdania Wydziału krajowego — rozwijają się prawidłowo i nieustannie, znajdujemy tam zamknięcia rachunków nie tylko za r. 1881., ale czego jeszcze niebywało — i za ubiegły.

Zamknięcie to wskazuje, że wszystkie jednakowo dążą do oszczędności, wszędzie widać kierującą rękę Wydziału krajowego.

Szpitala w Brodach, Tarnopolu, Brzeżanach i Rzeszowie potrzebują zmiany budynków na odpowiedniejsze; zważywszy, że odpowiednie pomieszczenie chorych stanowi pierwszy warunek pomyślności zakładu, byłoby do życzenia, by wzywano te gminy nieustannie do odpowiedniejszego umieszczenia swych chorych, a nawet — gdyby to kiedy było możliwem — dopomóżono im do osiągnięcia tego celu.

Z uznaniem wspomina komisya o zaprowadzeniu w niektórych szpitalach ambulatorium dla leczenia chorych przychodzących (w Złoczowie, Zaleszczykach, Tarnopolu); — przez to zmniejszają się wydatki na leczenie ubogich chorych i oddaje się wielkie dobrodziejstwo ludzkości, która otrzymuje pomoc lekarską, nie będąc przymuszoną szukania jej w szpitalach; należałoby pp. ordynaryuszów szpitali powszechnych zachęcać do jak najszerszego zastosowania leczenia chorych ambulatoryjnie.

Nakoniec musimy podnieść szybkość załatwiania spraw bieżących V. Departamentu — w r. 1882. weszło 16.222 exhibitów, z tych załatwiono w ciągu roku 16.066 — zostało na rok następny 156, a w r. 1883. do 20. Września weszło 14.148, razem z powyższemi niezałatwionemi 14.304, załatwiono 14.199 — zostaje do załatwienia 105.

Kończąc niniejsze sprawozdanie komisya uprasza:

Wysoki Sejm raczy przyjąć do wiadomości niniejsze sprawozdanie.

Przewodniczący:

Isakowicz.

Sprawozdawca:

Władysław Wolański.

Departament VI.

Sprawozdawca poseł Władysław Sapięha.

Departament ten zawiaduje sprawami następującymi :

1. Wojskowość, konskrybcya, rekrutacya i fundusz inwalidów.
2. Żandarmerya.
3. Ustawodawstwo co do kodeksu cywilnego, karnego i procedury, niemniej co do statutu krajowego, ordynacyi wyborczej i regulaminu sejmowego.
4. Niektóre w zakres działania Wydziału kraj. wchodzące sprawy ludności izraelickiej.
5. Indemnizacya i serwituty.
6. Podatki, taksy i stemple, manipulacya kasowa o tyle, że kasa Wydziału krajowego pozostaje pod kluczem Szefa Departamentu.
7. Fundusz zapomogi z roku 1866.
8. Terytoryalny podział kraju na okręgi administracyjne i sądowe.
9. Szupasnictwo.
10. Wypracowanie wszelkich korespondencyi w sprawach spornych z władzami finansowemi.

Czynności biurowe tego Departamentu nie uległy zmianie od ostatniego sprawozdania komisji lustracyjnej, a siły conceptowe składają się jak dawniej z dwóch sekretarzy, jednego adjunkta i dwóch dyetaryuszów, z których jeden pracuje w koncepcie a drugi prowadzi manipulację biurową.

Do dnia lustracyi to jest do 23. Września b. r. wpłynęło exhibitów 15.129 z tych załatwiono 14.866 a pozostaje do załatwienia 263.

Z ważniejszych spraw tego Departamentu podnosi komisya lustracyjna następujące :

I. Sprawa udziału władz autonomicznych przy rekrutacyi.

Sprawa ta stanowczo załatwioną została w skutek ustawy państwowej z dnia 2. Października 1882. Nr. 153. dz. p. p. w myśl której członkom komisji poborowej należącym do Reprezentacyi powiatowej lub gminnej stanowczy głos co do przedstawienia popisowych wyższej komisji rozpoznawczej przyznano.

II. Fundusze inwalidow.

Powstała ze składek dla rannych po wojnie roku 1866. fundacya galicyjskich inwalidów wojskowych wynosi obecnie 35.057 zł. Z odsetek od powyższego kapitału ustanowiono obecnie 56 stypendyów po 20 i 25 zł. rocznie, które Wydział krajowy w porozumieniu z komendami pierwszego i jedynastego korpusu co roku przedstawionym kandydatom w dzień Imienin Najjaśniejszego Pana rozdaje.

Druga fundacya dla inwalidów wojskowych dawniejszego powiatu niżankowickiego powstała również w roku 1866. ze składek dla rannych wynosi obecnie 2.416 zł. Z odsetek od powyższego kapitału ustanowiono trzy stypendya po 36 zł.

III. Taksy wojskowe.

Szef departamentu VI. wchodzi wkład komisji krajowej funkcjonującej przy c. k. Namiestnictwie w sprawach taks wojskowych, których zarząd i rozdawnictwo w myśl ustawy przysłużyła c. k. Rządowi. W roku 1882. przeznaczono z ogólnego funduszu państwowego dochodzącego rocznie do miliona, dla Galicyi 26.735 zł. a w pierwszym półroczu bieżącego roku 8.371 zł. Fundusz ten użyty jest na wsparcie rodzin galicyjskich wojskowych, powołanych do czynnej służby w Bośni i Hercegowinie.

IV Żandarmerya.

Przedewszystkiem nadmienia się, że koszta kwaterunkowe żandarmów przeznaczonych w pasie granicznym do kontroli bydła, w całości ponosi c. k. Rząd, a to w skutek porozumienia jakie w roku przeszłym nastąpiło między c. k. Ministerstwem obrony krajowej a Wydziałem krajowym.

Wedle sprawozdania z czynności Wydziału krajowego na rok 1882. pomnożonym został ogólny stan żandarmeryi o 93 żandarmów. Pomnożenie to nastąpiło wskutek rozporządzenia c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. Maja b. r. L. 7.379., z powodu budowy kolei transwersalnej i Jarosławsko-Sokalskiej. Zwiększenie to wpłynęło znacznie na podwyższenie kosztów kwaterunkowych, które fundusz krajowy ponosi.

Podczas gdy wydatek na czynsze wynosił w roku 1881.	.	.	.	52.482 zł.
				„
				„
				„
to na rok 1884. preliminowaną jest już kwota	.	.	.	54.492 „

Wobec tak znacznego zwiększenia się wydatków kwaterunkowych i ze względu na niezmienną od roku 1858. dzienną należność kwaterunkową wynoszącą od jednego żandarma 2.5 ct., dalej z uwagi iż c. k. Rząd uwzględniając zaszłe w kosztach kwaterunkowych zmiany, należność kwaterunkową dla c. k. wojska i obrony krajowej ustawą z dnia 11. Czerwca 1879. podwyższył. Komisya przy końcu niniejszego sprawozdania wnosi odpowiednią rezolucyę.

V. Niektóre w zakres działania Wydziału krajowego wchodzące sprawy ludności izraelskiej.

Na wezwanie Wysokiego Sejmu wystosowane do c. k. Rządu uchwałą z d. 10. Października 1882. o uregulowanie stosunków prawnych ludności izraelskiej nie otrzymał Wydział krajowy od c. k. Rządu żadnej odpowiedzi.

W tej samej sprawie wniósł poseł Merunowicz do Koła polskiego w Radzie państwa memoriał, w którym odwołuje się na powyższą uchwałę Wysokiego Sejmu i uwiadomił o tem Wydział krajowy.

VI. Indemnizacja.

Zatwierdzenie ugody zawartej przez Wysoki Sejm z c. k. Rządem z d. 20. Października 1882. oczekuje uchwały Rady państwa.

VII Podatki, taksy, stemple i manipulacja kasowa.

W sprawie dotyczącej opustu podatku gruntowego za wszelkie klęski elementarne, nie otrzymał Wydział krajowy pomimo dwukrotnego upominania się od c. k. Rządu żadnej odpowiedzi. Komisya lustracyjna wyraża życzenie, aby wobec wielkiej doniosłości tej sprawy i ze względu na uchwałę Wysokiego Sejmu z d. 21. Października 1882., Wydział krajowy z całą stanowczością życzenie Wys. Sejmu u c. k. Rządu popierał.

Na wezwanie Wysokiego Sejmu z d. 14. Października 1882. wystosowane do c. k. Rządu w sprawie norm egzekucyjnych przy ściąganiu podatków, nadeszła do Wydziału krajowego w dniu 3. Października b. r. odpowiedź Prezydium krajowej Dyrekcyi skarbu udzielona komisji lustracyjnej, którą dla ważności przedmiotu w alegacie ./ w całości się załącza, wyrażając życzenie, aby Wydział krajowy jak najrychlej udzielił takową do wiadomości Wydziałów powiatowych.

VIII. Fundusz zapomogi z roku 1866.

Stan pozostałego funduszu zapomogi z roku 1866. przedstawiony jest szczegółowo w zamknięciu rachunku [funduszy samoistnych za rok 1880., przeto komisya lustracyjna ogranicza się na skonstatowaniu, iż Wydział krajowy funduszem tym w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d. 6. Grudnia 1872. zarządza udzielając w miarę zapasów i zgłoszeń, oprocentowanych pożyczek zwrotnych Radom powiatowym na roboty użytku publicznego.

W latach ostatnich otrzymały z funduszu tego pożyczki:

w roku 1881.	Powiat czortkowski	.	.	.	6.000 zł.			
	"	podhajecki	.	.	5.000 "			
"	"	niżański	.	.	24.000 "			
"	"	lwowski	.	.	10.000 "			
"	"	gorlicki	.	.	10.000 "			
"	"	podhajecki	.	.	2.000 "			
"	"	1883.	"	dąbrowski	.	.	.	16.000 "
"	"	"	"	mielecki	.	.	.	4.000 "
"	"	"	"	limanowski	.	.	.	3.000 "

Razem rozdano 75.500 zł. na procent w każdym pojedynczym wypadku przez Wydział krajowy oznaczany.

IX. Sprawy szupaśnicze.

Na podstawie rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z dnia 21. Sierpnia 1875. wydanego w porozumieniu z Wydziałem krajowym uregulowano dukty szupasowe i ustanowiono 255 stacyi szupasowych. Od tego czasu zaszły tylko te zmiany, iż w miarę potrzeby znoszono niektóre a ustanawiano nowe stacye szupasowe tak że liczba tychże do 268 wzrosła.

Z zamknięć rachunkowych z lat ubiegłych okazuje się, że koszta szupasowe ciągle wzrastają.

Ogółem koszta szupasowe wynosiły:

w roku 1880.	.	.	.	27.542 zł.
"	"	1881.	.	43.145 "
"	"	1882.	.	44.101 "

zaś w roku 1883. o ile według rezultatu pierwszego półrocza wnosić można, koszta szupasowe osiągną kwoty 45.000 zł., zatem rzeczywiste przecięcie z tych lat wypada w sumie 40.000 zł. rocznie.

Zwroty na rzecz funduszu krajowego w przecięciu przyjąć można na 5—6000 zł. rocznie, które to wpływy w cyfrach powyższych powziętych z zamknięć rachunkowych już są uwzględnione.

Ważną rubrykę w powyższych wydatkach stanowią koszta administracji funduszem krajowym z rubryki XII. wyniki. Wedle wykazu oddziału rachunkowego wynosiły takowe

w roku 1881.	12.502 zł. — ct.
„ „ 1882.	12.726 „ 38 „

Przyczyną tak znacznych kosztów administracji rubryki tej było sprawdzanie rachunków z lat ubiegłych, a mianowicie od roku 1875. dopiero w trzech latach ostatnich dokonane. Ustawa krajowa z d. 15. Listopada 1874. normująca obowiązki zwrotu kosztów szupasowych weszła w życie od roku 1876., gdyż dopiero w Listopadzie roku 1875. c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wydało ostateczne rozporządzenia wykonawcze. W skutek tego dopiero od tej chwili obowiązany jest fundusz krajowy do ponoszenia kosztów szupasowych. Ponieważ już w roku 1882. tak wszelkie zaległe rachunki dotyczące stacyi szupasowych w kraju jak i wzajemne obrachunki z innymi prowincjami z lat dawniejszych zostały załatwione, przeto Wydział krajowy zredukował w bieżącym roku koszta administracji do tego stopnia, iż wedle wszelkiego prawdopodobieństwa koszta administracji funduszu krajowego z rubryki XII. do kwoty 7.000 zł. się zmniejszą.

Szupasowanie za paszportami przymusowymi zamiast za konwojem zalecone przez c. k. Namiestnictwo władzom szupasowym na żądanie Wydziału krajowego już w roku zeszłym przyczyniło się do obniżenia kosztów szupasowych. Z powodu zaś niezastosowania się niektórych władz do powyższego rozporządzenia Wydział krajowy ponowił u c. k. Namiestnictwa żądanie względem ścisłego przestrzegania odnośnego rozporządzenia.

Pragnąc wydatki funduszu krajowego na szupaśnictwo o ile możności zmniejszyć, Wydział krajowy przekonawszy się z przedłożonych sobie rachunków, że z ogólnych kosztów rocznych szupasowania, przypada na zakupno odzieży prawie 44%, a dalej uwzględniając iż w tym właśnie dziale znaczne mogą dziać się nadużycia, postanowił dotychczasowe postępowanie przy dostarczaniu odzieży a mianowicie w głównych stacyach szupasowych jak Lwów, Przemysł i Kraków w następujący sposób zmienić:

Zakupno potrzebnej co roku odzieży ma się odtąd odbywać w powyżej wspomnianych stacyach szupaśniczych w drodze licytacji, którą we Lwowie Wydział krajowy, zaś w Przemysłu i Krakowie odnośne Wydziały powiatowe przeprowadzać będą. Zakupiona w ten sposób odzież oznaczona stemplem Wydziału krajowego wydawaną będzie w miarę potrzeby stacyi szupasowej pod kontrolą Wydziału krajowego i odnośnych Wydziałów powiatowych i za złożeniem rachunków udokumentowanych, przez co kontrola przez stację szupasową wydanej odzieży ściśle będzie przeprowadzoną.

Następnie Wydział krajowy polecił wszystkim zwierzchnościom gminnym i stacyom szupasowym jak najdokładniejsze stwierdzenie odbioru odzieży w rachunku partykularnym każdego szupaśnika wykazanej, pod rygorem wykreślenia zarachowanych za tę odzież kosztów. Powyższemi zarządzeniami spodziewa się Wydział krajowy osiągnąć znaczne zaoszczędzenie i jak najdokładniejszą kontrolę co do wydatków tak znacznych funduszu krajowego w tej rubryce.

W pewnej mierze skutecznym środkiem zredukowania kosztów szupasowych do możliwego minimum uważać możnaby założenia domów pracy przymusowej i domów poprawy a temsamem możność ścisłego wykonania postanowień ustawy z dnia 10. Maja 1873. o policyjno-karnem postępowaniu.

Gdy sprawa ta poruszona została w Wysokim Sejmie przez wniosek posła Chamca i w razie przyjęcia przez Wysoki Sejm, Wydział krajowy dyrektywę do dalszego postępowania w tej sprawie otrzyma, przeto komisya lustracyjna wstrzymuje się od dalszych propozycji.

X. Sprawy terytoryalnego podziału kraju na okręgi administracyjne i sądowe.

Za podstawę czynności Wydziału krajowego w sprawach uregulowania okręgów powiatów sądowych i administracyjnych służyła dotychczas uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 29. Maja 1875. i późniejsze dodatkowe uchwały dotyczące specjalnie utworzenia nowych sądów powiatowych. Na podstawie tego projektu przedstawił Wydział krajowy w r. roku 1881. Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie o przyspieszenie sprawy podziału całego kraju na okręgi powiatów sądowych i skreślił przebieg dotychczasowej działalności swojej, które to sprawozdanie Wysoki Sejm uchwałą z dnia 21. Października 1881. r. do wiadomości przyjął, a Wydział krajowy c. k. Ministerstwu sprawiedliwości udzielił.

Z odpowiedzi c. k. Ministerstwa wyżej wspomnianego, którą Wydział krajowy w sprawozdaniu z czynności za rok 1882. jako alegat Nr. 37. w oryginale podaje, powziąć można przekonanie, że c. k. Rząd przyrzekając utworzyć nowe c. k. Sądy powiatowe w Bieczu, Żabnie. Dynowie i Podwołoczyskach, dalsze żądanie wyrażone w uchwałach Wysokiego Sejmu przez dłuższy czas uwzględnić nie zamierza.

Wobec tak stanowczego oświadczenia c. k. Ministerstwa sprawiedliwości, przez które życzenia Wysokiego Sejmu wyrażone w uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 29. Maja 1875. r. i w późniejszych tylko częściowo uwzględnione zostały, nie pozostaje nic innego jak na podstawie sytuacji wytworzonej powyższymi okolicznościami, przystąpić do ostatecznego uporządkowania operatu podziału kraju, tembardziej że ustawa pozwalająca Wydziałowi krajowemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przeprowadzenie zmian w okręgach Reprezentacyi powiatowych już z końcem roku 1885. moc obowiązującą traci.

Z tych tedy powodów komisya lustracyjna wyraża następujące życzenia:

A. Wydział krajowy uwzględniając projekt podziału kraju na powiaty polityczne i sądowe przyjęty przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 29. Maja 1875. i wszelkie od tego czasu dokonane zmiany na podstawie rozporządzeń władz rządowych i autonomicznych;

następnie uwzględniając projektowane przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości utworzenia czterech nowych sądów powiatowych; przystąpi co rychlej do ostatecznego uporządkowania podziału kraju na okręgi powiatów sądowych i administracyjnych.

B. Wydział krajowy dołoży wszelkich starań w celu szybkiego wprowadzenia w życie nowych czterech sądów powiatowych, które c. k. Ministerstwo sprawiedliwości utworzyć przyrzekło.

Rezolucya.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby sprawę podwyższenia należytości kwaterunkowej przypadającej za umieszczenie c. k. Żandarmeryi w porozumieniu z odnośnymi władzami rządowymi ponownie podjął i o skutku tych rokowań na najbliższej sesyi sejmowej sprawozdanie przedłożył.

Przewodniczący :
Isakowicz.

Sprawozdawca :
W. Sapieha.

Alegat.

Odpis

odezwy c. k. Dyrekcyi skarbu we Lwowie z d. 2. Października 1883 r.
l. 62.692 dc Wydziału krajowego.

Na posiedzeniu d. 14. Października 1882. powziął Sejm krajowy uchwałą udzieloną pismem p. Marszałka krajowego z 14. Października 1882 l. 896 za pośrednictwem c. k. Prezydium Namiestnictwa w przedmiocie częściowej zmiany i obwieszczenia przepisów obowiązujących o przymusowem ściąganiu stałych podatków wzywając c. k. Rząd w ustępie I. tej uchwały do znizienia opłaty egzekucyjnej przy należyłościach podatkowych poniżej 50 zł.

W tej mierze W. c. k. Ministerstwo Skarbu wydało reskryptem z d. 28 Września b. r. l. 24.266 następujące zarządzenie, które zaraz ma być wprowadzone w wykonanie.

Podług Nr. 21. zestawienia przepisów co do przymusowego ściągania stałych podatków, mają Starostwa w tych wypadkach, w których zachodzą trudności przeciw wygotowaniu egzekucyjnego polecenia wykonawczego na trzydniowym w §. 20. ustanowionym terminie i powszechna lub częściowa zwłoka stosunkami jest wskazaną, w tym samym terminie zdać sprawę krajowej Dyrekcyi skarbu.

Ze względu na to postanowienie upoważniło Wys. Ministerstwo krajową Dyrekcyę skarbu, wobec tych kontrybuentów, których bieżąca należyłość roczna w stałych podatkach razem pięciu zł. (bez wliczenia nieeraryalnych dodatków) nie przewyższa, przy ściąganiu powyższej należyłości w tych kwartałach, w których podług dotychczasowego doświadczenia od tych kontrybuentów dla ich ekonomicznych i zarobkowych stosunków spłaty bieżącego podatku bez zastosowania egzekucyi na ruchomości uzyskać nie można, — odstąpić od przepisu §. 28. wspomnianego zestawienia o tyle, że postępowanie egzekucyjne w takich kwartałach wprawdzie podług przepisu §. 4. ustawy z d. 9. marca 1870. Dz. u. p. Nr. 23. ma być zastosowane, takowe atoli ograniczyć się ma na egzekucyjnym upomnieniu, chociażby zaległość egzekwowana podatkowa spłaconą nie została; i że w ogóle przeciw takim kontrybuentom dalsze środki egzekucyjne, w szczególności egzekucya mobilarna względem bieżącej należyłości podatkowej rocznie tylko dwa razy i to raz w każdym półroczu, a w wypadkach szczególnie uwzględnienia godnych, rocznie tylko jeden raz zastosowane być mają.

Za egzekucyjne upomnienie nie należy od takich kontrybuentów ściągać większej opłaty egzekucyjnej jak 10 ct. W tym celu oznaczy c. k. Dyrekcyja skarbu przy rozpoczęciu roku, o ile wspomniane niekorzystne stosunki względem spłaty bieżącego podatku u kontrybuentów w mowie będących w ogóle lub u części takowych w pewnych powiatach, okolicach lub gminach corocznie zachodzą, jakoteż w ciągu roku jeżeli te stosunki u poszczególnych kontrybuentów wspomnianej kategorii dopiero w ciągu roku na jaw wystąpią, w których kwartałach i przeciw którym kontrybuentom powyżej wspomniane postępowanie przy ściąganiu bieżącej należyłości ma mieć miejsce, przyczem służyć będzie za zasadę kierowniczą, że rozmaite opłaty egzekucyjne nie stanowią wprawdzie źródła dochodu dla Skarbu państwa, że takowe jednak bezwarunkowo pokryć mają wydatki egzekucyjne.

Aby egzekucjom podatkowym o ile możności zapobiedz, nastąpić ma na przyszłość nie tylko przepisane w §. 2. ustawy z d. 9. Marca 1870 obwieszczenie terminów spłaty obowiązujących dla każdego rodzaju podatków z rozpoczęciem każdego roku w każdej gminie, lecz nadto zarządzi c. k. krajowa Dyrekcyja skarbu, aby także przy rozpoczęciu każdego z dalszych trzech kwartałów terminu spłaty podatków obwieszczone były przez przełożenia gmin w sposób w miejscu zwykły.

Na wezwanie w ustępie II. uchwały sejmowej do c. k. Rządu wystósowanej, ażeby wdrożenie I. stopnia egzekucyi przy ściąganiu należności podatkowych poprzedzało każdorazowo upomnienie bezpłatne na dni 14 przed wdrożeniem egzekucyi stronie doręczone, W. Ministerstwo skarbu nie może się zgodzić ze względu na ponownie ogłaszać się mające obwieszczenie terminów spłaty podatków, co W. Ministerstwo obecnie zarządziło, na stwierdzoną doświadczeniem bezowocność bezpłatnych indywidualnych upomnień i połączoną z tem stratą czasu i kosztów, tudzież ze względu na postanowienie §. 4. ustawy z d. 9. Marca 1870 Dz. u. p. Nr. 23., według którego należność podatkowa, jeżeli takowa w 4 tygodnie po terminie spłaty uiszczoną nie została, zaraz po upływie tego terminu razem z przypadającymi odsetkami zwłoki zapomocą przypisanego postępowania ściągać należy, wreszcie wobec okoliczności, że jako pierwszy krok dla egzekucyjnego ściągania zaległości podatkowych przepisana jest wojskowa egzekucya a w jej miejsce egzekucyjne upomnienie o spłatę zaległości.

Co do zawartego w ustępie III. uchwały sejmowej wezwania do Rządu, ażeby w gminach, w których w przekazanym zakresie naczelnicy pobierają podatek gruntowy i domowo klasowy, stanowiła ryczałtowa kwota kwartalnej zaległości gminy podstawę do przesłania na ręce naczelnika jednej tylko karty upomnienia przy ustanowieniu dziennej opłaty egzekucyjnej odpowiadającej sumie zaległości, zauważyło Wys. Ministerstwo, że doręczanie takiej karty upomnienia naczelnikowi gminy jako też wymiar opłaty egzekucyjnej w wskazany sposób, nie miałyby prawnej podstawy, gdyż egzekucyę o zaległe podatki należy prowadzić przeciw poszczególnym kontrybuentom gminy, nie zaś przeciw gminie poborem podatków się trudniącej jako takiej i naczelnik gminy nie jest obowiązany do odbioru karty upomnienia, która dotyczy zaległości w podatku gruntowym i domowo klasowym wszystkich kontrybuentów gminy z następstwem ewentualnego uiszczenia opłat egzekucyjnych podług łącznej sumy tych zaległości a nadto przy zachowaniu takiego postępowania wymagałyby należności ewentualnie u niektórych kontrybuentów gminy jeszcze w innych rodzajach podatku istniejące, znowu osobnych upomnień egzekucyjnych. Takie przeto zarządzenie nie może mieć miejsca.

Co się wreszcie tyczy żądanego w ustępie IV. uchwały sejmowej obwieszczenia zestawienia przepisów wydanego reskryptem W. Ministerstwa skarbu z 15. Listopada 1881. L. 1335. dla Galicyi co do przymusowego ściągania stałych podatków, przytoczyło W. Ministerstwo skarbu, że obowiązujące dla Galicyi przepisy egzekucyjne o ściąganiu stałych podatków w dzienniku Rządu krajowego dla administracyjnego okręgu Namiestnictwa lwowskiego rocznik 1855 II. oddział Nr. 31. już są obwieszczone, że merytoryczne postanowienia tych dla Galicyi obowiązujących przepisów egzekucyjnych zawarte są w zestawieniu ułożonem dla władz i organów, którym egzekucyjne ściąganie podatków jest poruczone i przeto tem zestawieniem przepisów o egzekucyi podatków ani nowe postanowienia zamierzone nie były, ani zmiany w takowych wprowadzone nie zostały.

C. k. krajowa Dyrekcyja skarbu ma zaszczyt zawiadomić o tem Świetny Wydział krajowy z uwagą, że równocześnie zarządza się co potrzeba, aby postanowienia tego reskryptu ministerjalnego o ulgach przyznać się mających przy ściąganiu podatków w granicach tym reskryptem zakreślonych, jako też o obwieszczeniu terminów spłaty przy rozpoczęciu nie tylko każdego roku, lecz także każdego następnego kwartału w wykonanie wprowadzić.

Jorkasch w. r.

